

శతసంవత్సరమానచంద్రదర్శన

శ్చశతాభిషేకవిధిః

అథాతస్మాత్తాభిషేకవిధిం బ్రాహ్మణ్యాస్యామశ్నతసంవత్సర
 విసస్సహస్రచంద్రదర్శనశ్చంద్రగయనః పూర్వమాణవతే
 ద్యేనక్షత్రే బ్రాహ్మణానన్నేనపరితాప్య పుణ్యాహంవా
 యిత్యా దేవయజ్ఞనొల్లెఖనప్రకృత్యా ప్రణీతపాత్రాంతం
 కృత్యాచౌత్తాయ వీహిభిర్యవైర్వాచతురశ్చిం స్థండిలం
 కృత్యా తత్ర ప్రధానకలశం నిధాయ ప్రధానం గంధ
 పుష్పఫలైరవకీర్య ఇంద్రాదికృమేణ దక్షిణోత్తరాకల
 గాస్తాపయిత్యా తిరఃపవిత్రం నిధాయ శుద్ధోదకేనపూర
 యిత్యా మధ్యే ప్రధానకలశం రత్నైరవకీర్యాహతవాస
 కాచ్ఛాద్యగంధపుష్పైరలంకృత్య మధ్యే ప్రధానకలశే
 బ్రహ్మణమావాహయేదింద్రాదీంశ్చకృమేణ, ప్రతాపతి
 మావాహయామి | పరమేష్ఠినమావాహయామి | చతుర్భు
 మావాహయామి | హిరణ్యగర్భమావాహయామి ఇత్యా
 చాహ్య పరిధానప్రకృత్యగ్నిముఖాంతం కృత్యా దేవతా
 మర్చయత్యాహిహిషా మయోభువఃకథితిస్మభిహిరణ్యగ-
 ర్భకథి చతస్సభి, పవమానస్సువర్జనఃకథ్యనువాకేనచమా-
 జ్ఞయిత్యాథైతాగంధపుష్పధూపదీపైరముష్మే నమో
 ముష్మేనమకథ్యన్నేనాముష్మేస్వాహేత్యథపక్వాజ్ఞుహో
 త్యాయుష్టేవిశ్వతోదధదితిపురోనువా క్యామనూచ్యాయు
 రాతగ్నేహవిషకథియాజ్యయాజుహోతి | బ్రహ్మజ్ఞా

నమితి బ్రహ్మసూత్రై న అగ్ని రాయుష్మానితి వంచభిః పర్యా
యైః స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాదేనువరప్రదానాదథా
గ్గేదాగ్నిం దధేత్తంబేషు హుతశేషం నిదధాత్యాయుష్టైః
ఆయుదాః అగ్నే ఇతి ద్వాభ్యా మతైః తదభిషేకం కరోతి
యాసుగంధారపావణాః ఇతి చ తస్మభిః ప్రత్యర్చం ప్రధా
నకలశేనాభిషిం చ తీంద్రాదిః ప్రమేణ యాప్రాచీరితి చ తస్మభిః
నుచ్యందనమభిషేకం కరోతి యాక్షిధ్వా ఇతి ప్రధానకం
శశేషేనాభిషిం చతి । అవతాని వాసాం సి పరిధాయాచ
మ్యాలంకృత్యాదిత్యముద్వీక్ష్య ఉద్యయంతమసస్పరి । ఉద్య
త్యం । చిత్రం । తచ్ఛకుదేవహితం । ఉదగాదయమా
దిత్య ఇతథై తెనై వపథా ప్రత్యైత్యై ణ కాం వైయాఘ్రిం వా
సమాస్తీర్యతస్యాం ప్రాజ్మఖ ఉపవిశ్య సోవణే రాజతే తామ్రే
కాంస్యే వాపాతే అజ్యమానీయ హిరణ్యం నిధాయ ని
మిల్యోన్మిల్యావేక్ష్య త్రాహ్మణాయ ప్రయచ్ఛతి । అథ రథ
మారుహ్య గ్రామం ప్రదక్షిణీకృత్య దుందుభిశ్చేన స్వస్తిసూ
క్తేన, గురవేవరందత్వా త్రాహ్మణా సపూజాశిషోవాచ
యిత్వా దశపూర్వాదశాపరానాత్మానః చైకవింశతిం పు
నాతి పుత్రప్రాతైశ్చ పష్టివషణసమాప్రాణి స్వగృహే
స్థిత్యా తమతిక్రమ్య బ్రహ్మణస్సాయుజ్యం సాలోక్యం చ
ప్రాప్నోతి త్యాహాభగవా బోధాయనః ॥

ఇతి బోధాయనోక్తః సమాశ్రయచంద్రిదర్శిన
శ్చతసంవత్సర తీవినశ్చకతాభిషేకవిధిః.

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్చతసంవత్సర తీవినశ్చకతాభిషేకవిధిః.

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

85

స్కాందపురాణోక్తా

సహస్రచంద్రదశావేళతాభిషేకకాంతిః ॥

స్కాందే కేదారఖండే ॥ — ॥ అగస్త్యఉవాచ ॥ తీర్థాన్
భిషేకమాహాత్మ్యం శ్రుతంత్యత్తస్సవిస్తరం । ధూయోహం
శ్రోతుమిచ్ఛామిమహా పుణ్యప్రదంనృణామ్ । యేనసర్వాణి
పాపాని మహాపాతకజాన్యపి ॥ వినశ్యంతిమనుష్యస్య యేన
దేవత్యమెష్యతి ॥ యేనసర్వేషుతీర్థేషుస్నాతౌభవతిమా
నవః । తస్మైవదప్రయత్నై న శ్రోతుంకౌతూహలంహిమే ॥
స్కాందఉవాచ ॥ — శ్రూయతామభిధాన్యామి పురాణందివ్య
ముత్తమమ్ ॥ శతాభిషేకకరణం మునిభిఃపరికీర్తితమ్ ।
పుణ్యంయశస్యంస్వగ్యంచసర్వసంవత్సరంనృణామ్ । దేవే
నకథితంపూర్వ మిదంకుంభసముద్భవ ॥ ద్విజై రవశ్యంకతా
వ్యంమానసాహస్రతీవిభిః ॥ దుర్లభంహిమనుష్యాణామశీ
త్యాయుఃకలాయుగే ॥ యశ్చాయుర్విష్ణుమాప్నోతి తేనక
ర్తవ్యమాదరాత్ ॥ అధునాత్రీక్రమంవశ్యేశ్చకుంభ
సముద్భవ ॥ రూప్యేణకారయేద్రేఖాం తత్రపూజాంపృథ
క్పృథక్ ॥ ఏవంసహస్రింకతావ్యమాయురారోగ్యవృ
ద్ధయే ॥ లింగాకారంయథాకోశం శ్వేతవస్త్రేణకారయేత్ ॥
తండులైః పూరయేచ్ఛంద్రరేఖాంకృత్వాప్రయత్నతః ॥
కొశస్యోపరివిన్యస్య పూజయేత్కుంభ సంభవ ॥ బ్రాహ్మణః
క్షత్రియోవాపి వైశ్యశూద్రోపిసంకరః ॥ బ్రాహ్మణస్తుస్వ

యంకుర్యాద్విజై రన్యస్తుకారయేత్ । మామేవాపాల్మన
వాపి మధోవామాధవేపివా ॥ శుక్లపక్షశుభదినే శుభవారే
శుభోదయే । చంద్రితారాబలయుతే స్వజన్మదివసేతథా ।
కుర్యాదేతత్ప్రియత్నేన శతకుంభవిధింద్విజః । వృణీతవేద
శాస్త్రజ్ఞాన్యత్విజ్ఞానియతేంద్రియాః ॥ వస్త్రాలంకారగం
ధాద్యైరర్చయేత్ ॥ వృథకృత్ ॥ ఆచార్యంవరయే
త్పూర్వం వేదవేదాంగపారగమ్ । కాంతిజ్ఞం కాంతమన
సంసవత్సికంద్విజోత్తమమ్ ॥ తమలంకృత్యమంత్రేణప్రార్థ
యేద్భక్తిభావతః ॥ త్వంకురుష్వాభిషేకంమేపావనంపరమం
శుభమ్ । శుక్రిస్మృతివిధిప్రొక్తంభవేయంసుకృతీయతః ॥ గృహ
స్థేకానదిగ్భాగేఫలపుష్పపూజితమ్ ॥ చూతోదుఃఖరకా
భాధ్యంమండనం కారయేద్బుధః । కలశస్థాపనంతత్రీస్వప్తి
పాచనపూర్వకమ్ ॥ యావంతఋత్విజస్తత్రీతావదాయా
మవిస్తరమ్ ॥ తన్మధ్యేవేదికాంకుర్యాత్ ప్రాచోన్నతభూ
మికామ్ । భద్రాసనంచతన్మధ్యే కుర్యాదౌదుమ్మరం నవమ్ ।
అరత్నిమాత్రంవిజ్ఞేయం యజమానస్యసర్వతః ॥ యావంత
ఋత్విజస్తత్రీ కుంభాస్తావంతపవహి ॥ నదీజలైశ్చ శుద్ధైర్వా
మంత్రైరేభిఃప్రపూరయేత్ ॥ సముద్రోత్థేష్ఠాశ్చాదీ
చతుర్భిర్వారుడైరపి । సముద్రాంస్తేఋచావాహ్యమధ్యమే
తుచతుర్ముఖమ్ ॥ అధిదైవతభావిష్టుం రుద్రంప్రత్యధి
దైవతం । తత్తద్దైవత్యమంత్రేణపూజయేయురథత్విజః ।

తుచతుముఖమ్ ॥ అధిదైవతథావిష్ణుం దుద్రంప్రత్యధి
దైవతమ్ । తత్తదైవత్యమంత్రేణపూజయేయురథర్థిణః ।

లోకపాలాదికాస్తత్రీక్షగ్రీభిమోక్తదేవతాః । వత్సరాయన
మాసతులవారపక్షతిథిక్రమాత్ । నక్షత్రదేవతాశ్చాపి
తత్రావాహ్యానమర్చయేత్ — అత్రాశానకీయవిశేషః —
శతాభిషేకంవత్సామి శానకోహంద్విజన్మనామ్ । యదత్తే
చేందుసాహసగ్రీదశకనంజాయతెన్మదామ్ ॥ తదాత్తరాయదే
పుణ్యే పూర్వవక్షేకుభేదితే । సిద్ధయోగే స్వనక్షత్ర
జన్మవారయుతేథవా । స్వజన్మదివసేవాపిగురౌకుశ్రేష్ఠ
కాశితే । పుణ్యాహంవాచయిత్వాగ్నిముఖంపూర్వవదాచ
రత్ । అజ్యసోత్పవనంకృత్వా తతోగ్నోస్త్రాగుదగ్ధి ।
వీహ్యదిధాన్యరాశాతు తామ్రాన్వామృన్మయాంస్తథా ।
శలకావథసంస్థాప్యబ్రహ్మవిష్ణాదికాక్రమాత్ । వస్త్రే
రాధౌదితాశసర్వాః గంధపుష్పేస్సమర్చయేత్ । ఆవా
హ్యామధ్యే బ్రహ్మాణమధిపత్యధిదేవతే । విష్ణురుద్రా సమా
వాహ్యా పాలానింద్రాదికాస్తథా । తత్తదైవతమంత్రేస్తు
తత్తదైవా యథాకృమమ్ । ఏతేషుకలశిష్వద్భిగ్గంధ
పుష్పాదిభిస్తథా ॥ అత్థాదిదేవతాశ్చైవ పూజయేచ్ఛయథా
విధి । మాసనక్షత్రదేవానాంపూజాకార్యాప్రియత్నతః ।
అన్యేషామపిదేవానాం పూజనంచోగ్రశాంతివత్ । అభ్య
చ్యక్షుచుయాదగ్నావేతైశ్చాన్యైశ్చమంక్రీతే । । ద్రవి
ణోదాస్సవితేతినవోనవోవిద్యున్నయా । ముంచామిత్వేతి
షడ్భగ్నిరాయుష్యంవర్చస్యమితి । శతంజీవేతిచద్యాభ్యాం
పిశంగభృష్టిమంభిణమ్ । ఉలూకయాతుమితిచమంత్రేశ్చ

విద్యగృహాయుష్యంవర్చస్యమితి । శతఃశీవేతిచద్యాభ్యాం
పిశంగభృష్టిమంభిః । ఉలూకయానుమితిచమంత్రైశ్చ

88

అవాయాత్రమాత్ । సమిదాజ్యచరూనెవంప్రత్యేకం
నమసంఖ్యయా । తతఃస్విష్టకృతంహుత్వాహోమశేషంసమా
వయేత్ । భద్రపీతేచాపవేశ్యతమ్కంభైరభిషేచయేత్ ।
హోమమంత్రైస్తథాన్వైశ్చ సూక్తేనపురుషేణచ । అర్చిం
గాభిఃపావమాన సూక్తేరన్వైశ్చకాంతితే ॥ స్నాత్వా
హుతానివాసాంసి పరిధాయవిభూషితః ॥ పవిత్రపాణిరా
చాంతౌనవయజ్ఞౌపవీతవా ॥ అకృష్టే నేతిచాదిత్యం విష్ణుం
దృష్ట్యాకృతాంజలిః । ఉదుత్యమిత్త్యవస్థాయస్తుత్వాదేవంస
మాహితః ॥ సోవణంరాజతం తామ్రం కాంస్యంవాజ్ఞేనపూ
రయేత్ । కాంస్యస్యచపరీమాణంపలానాం పంచకంవిదుః ।
శతమానసువణేన సమ్మితంశతవాషికః । స్వపాపంనాశ
యేత్ప్రంజ్ఞానాజ్ఞానకృతంతథా ॥ హిరణ్యంచపితౄ
తేవస్త్రీణాద్యాదయేత్తథా । యువంవస్త్రాణిమంత్రేణ
చాజ్యగంధాదిభిర్యతేత్ । హిరణ్యరూపభిర్యజ్జాహిరణ్యప
హితంఘృతమ్ । సమీక్ష్యదద్యాత్తత్త్రంశ్రోత్రియశాహ్వా
నాయద । గురవేదక్షిణాందద్యాద్దేనుంవస్త్రాద్యలంకృతమ్ ।
ఋత్విగ్నోదక్షిణాందద్యా దేవంవిత్తానుసారతః । ద్విగు
ణంబ్రహ్మణేదద్యాత్తదానీమేవదక్షిణామ్ ॥ తత్తత్కంఠంస
వస్త్రంచ ఋత్విగ్నైశ్చ ప్రదాపయేత్ ॥ అన్యేభ్యస్త్రైవవి
ప్రేభ్యోదద్యాత్స్విణంస్వక క్షితః । న్యందనంశిఖికాంవాపి
సమారుహ్యైశ్చమేవవా ॥ అభ్యచ్యక్తవిధివచ్చాథ గణ
రాజాజ్ఞయాతతః ॥ పుత్రపౌత్రైస్సుహృద్భిశ్చ భృత్యైశ్చ

(12)

సహితస్తథా । కారయేత్తూర్యమోషేణ బ్రహ్మవీధి పరిదక్షిణం
 బ్రహ్మణానోభయేత్పశ్చాత్సహస్రంశతకంతథా । ఇదంధ
 న్యంయశస్యంచకాంతిపుష్టికరంతథా ॥ అయుష్యదంపుత్రీక
 రంమహాపాతకనాశనమ్ । దశపూర్వార్కస్యపితృదీక్ష పుత్రా
 దీంశ్చతథావరాః । ఏకవింశకమాత్మానం పట్నీశ్చైవపునా
 తిశః । సర్వదానేషుయత్పుణ్యం సర్వతీర్థేషుయత్ఫలమ్ ।
 తత్ఫలంసమవాప్నోతికర్తాకారయితాతథా ॥ స్వగృహలోకమ
 తిక్రమ్యవిష్టులోకమవాప్నుయాత్ ఇతి ॥ - ॥ అత్రీస్కాందే
 విశేషః ॥ - ॥ అథాచార్యస్సమాదాయపాత్రీమాదుమ్మరం
 నవమ్ । తస్మింశ్చతందులవీహిపీరియః గూశ్చతిలాంస్తథా ।
 అశ్వత్థౌదుమ్మరప్లక్షచూతన్యగ్రోధసంభవైః । త్వక్పల్లవైస్స
 మాయుక్తం యజమానస్యపూర్వతః । స్థాపయేత్తద్గురువ్రా
 త్యబ్దుఖసాన్స్విదిష్టయైత్యుచా ॥ లిఖత్వాసర్వతోభద్రీంత
 త్రీపాత్రీంనిధాయచ ॥ అలంకృత్యసమావాహ్య బ్రహ్మణం
 తత్ర పూజయేత్ । అష్టోత్తరసహస్రీంవా అష్టోత్తరశ
 తంతువా । యథాశక్తిజపెన్నానాహివామితిచమంత్రీతః ॥
 తద్రాసనంసమారోప్య ప్రాబ్దుఖంతంయతవ్రీతమ్ । నిషసా
 దేతిమంత్రేణ దక్షైకరథిమృశేద్గురుః । సప్తవర్ణ సమాయుక్త
 నవౌదుమ్మరశాఖయా । అభిషించేద్గురుర్మంత్రైస్ససువణా
 వవిత్తయా । ఇమామపశ్చివతమాత్యనేనతృచేనచ । దేవస్య
 త్వేతియజుషా మహావ్యాహృతిభిస్తథా ॥ ఋత్విజౌవ్యభిషిం
 చేయు మంత్రైస్తత్తజ్జపాదికైః ॥ సహస్రాక్షేణమంత్రేణ

తేజోయజుషా మహా వ్యాహృతిభిస్తథా ॥ ఋత్విజోవ్యభిషిం
చేయు మంత్రైస్తతజ్జపాదికైః ॥ సహస్రాక్షణమంత్రేణ

90

సురాస్త్రామితి మంత్రితః ॥ సర్వేషువేదిమంత్రేణబ్రహ్మో
ద్యైశ్చవారుదైః ॥ వైష్ణవైశ్చతథాసారైః పావమాజ్ఞేశ్చ
సూక్తకైః ॥ అథ్యపించన్సహస్రాక్షం యేనసప్తషణ్డయః
పురాః తేనత్వామభిషించామః పావమాన్యః పునఃతుత్వామ్
భగంతేవరుణోరాజా భగంసూర్యోబృహస్పతిః ॥ భగమిం
ద్ర్యైశ్చవాయుశ్చ భగంసప్తషణ్డయోదదుః ॥ యతైకేశమ
దౌతాగ్గంసీమంతేయచ్ఛమూర్ధని ॥ లలాటేకర్ణయో
రక్షోరావస్తద్బున్నంతుసర్వదా ॥ ఆపోహిష్ఠేతిమంత్రేణ
సర్వైశ్చమైశ్చరనుక్రిమాత్ ॥ అభిషిక్తస్తుతై మంత్రైశ్చ
జమానస్పముత్థితః ॥ దధ్నాచమధుసాక్షాన్నంద త్తంస్వాదిష్ఠ
యైత్యుచా ॥ అంగుష్ఠపర్వమాత్రస్తద్ద్యదద్యయైతచభక్త
యేత్ ॥ పరిధాయాన్య వస్త్రుంచ స్వాచాంతోదానమాచ
రేత్ ॥ ఆచార్యంపూజయేచ్ఛక్త్యాగౌఢూవస్త్రాదిభూషణైః ॥
ఋత్విగోభ్యధేనవోదేయాః పామశ్శంగాదిభూషణాః ॥
సువణంవారదర్శంవా దద్యాత్తైశ్చశ్చదక్షిణామ్ ॥ సభ్యాం
శ్చపూజయేద్భక్త్యా గౌఢూవస్త్రాదిభూషణైః ॥ ఘృతపూ
ణంకాంస్యపాత్రందద్యాత్సమ్యగ్విలోక్యచ ॥ గజాదియా
నమారుహ్యాకుర్యాద్ద్రామపదక్షిణామ్ ॥ కాహశీమూర్ధవి
నదైః నృతగీలైస్సతాన్దవః ॥ వేదఘోషైశ్చవివిధైః వాదిత్ర
నినదేస్తథా ॥ గృహమాగత్యపయసాభోజయేద్ద్రాక్షా
దాంస్తదా ॥ దీనాననాథాంశ్చబంధూశ్చభోజయేత్ పద్రీ
సాన్వితైః ॥ యపవమభిషిక్తస్సాన్వితోఽగ్నిధలోభవివర్జితః ॥